

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1So/44/2015
Identifikačné číslo spisu: 2014200691
Dátum vydania rozhodnutia: 23.05.2017
Meno a priezvisko: JUDr. Igor Belko
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:2014200691.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa: R. Z. Q., nar. XX.XX.XXXX, bytom V. M. XX, XXX XX G., proti odporkyni: Sociálna poisťovňa - ústredie, ul. 29. augusta 8, 813 63 Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí odporkyne, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 44Sd/109/2014-46 zo dňa z 23. februára 2015, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 44Sd/109/2014-46 zo dňa z 23. februára 2015 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Odôvodnenie

Rozhodnutiami zo dňa 19.08.2014 č. XXX XXX XXXX X - R., č. XXX XXX XXXX X - R.. a č. XXX XXX XXXX X - R.. (ďalej len „preskúmané rozhodnutia“) odporkyňa zvýšila navrhovateľovi sumu starobného dôchodku podľa § 65 a §112 ods. 1 a § 82 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení platnom pre prejednávajúcu právnu vec (ďalej len „zák. č. 461/2003 Z.z.“) na sumu 5.940,- Sk mesačne od 01.07.2007, podľa § 66 ods. 3, § 293a a § 82 zák. č. 461/2003 Z.z. na sumu 226,40 Eur mesačne od 01.01.2009 a na sumu 270,60 Eur mesačne od 01.01.2013.

Preskúmané rozhodnutia odôvodnila tým, že pri výpočte starobného dôchodku vychádzala z článku 4 odsek 1 písm. c) nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71, z ktorého vyplýva povinnosť použiť koordinačné nariadenie na dávky v starobe, medzi ktoré patrí aj starobný dôchodok. Je povinná rešpektovať článok 12, 20 a 33 Zmluvy medzi SR a ČR o sociálnom zabezpečení, ktoré sa vysporiadávajú s otázkou, ktorý nástupnícky štát po rozdelení Československej federatívnej republiky (ďalej len „ČSFR“) má vyplácať dôchodok za doby zabezpečenia získané počas existencie spoločného štátu. Základným kritériom na posúdenie, ktorý nástupnícky štát ČSFR má za doby zabezpečenia získané pred 01.01.1993 priznať a vyplácať dôchodok je sídlo zamestnávateľa ku dňu rozdelenia ČSFR alebo naposledy pred týmto dňom. Keďže navrhovateľ bol 31.12.1992 zamestnaný u zamestnávateľa ŠKODA Praha, a.s., všetky doby zabezpečenia, ktoré získal pred 01.01.1993 vrátane dvoch zamestnaní získaných na území SR, sa považujú za doby zabezpečenia Českej republiky a preto je povinná vyplácať starobný dôchodok za to obdobie Česká správa sociálneho zabezpečenia.

Po podaní opravného prostriedku podľa tretej hlavy piatej časti zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „O.s.p.“), v ktorom navrhovateľ o. i. namietal, že preskúvanými rozhodnutiami došlo u neho k diskriminácii z dôvodu, že samotná zmluva medzi SR a ČR týkajúca sa úpravy vyplácania starobného dôchodku po rozdelení ČSFR znevýhodňuje občanov SR krajský súd preskúvané rozhodnutia potvrdil.

Po preskúmaní spisového materiálu krajský súd konštatoval, že odporkyňa v preskúvaných rozhodnutiach riadne zdôvodnila postup, na základe ktorého došlo k zvýšeniu starobného dôchodku u navrhovateľa a vysporiadala sa aj s námietkami navrhovateľa uvedenými v opravnom prostriedku, keď zdôvodnila logickými argumentmi, prečo nie je možné, aby došlo zo strany sociálnej poisťovne k použitiu článku 47 Nariadenia Rady EHS č. 1408/71 realizovaním teoretického výpočtu starobného dôchodku u navrhovateľa.

S prihliadnutím na oznámenie MZV SR č.185/2004 majú koordinačné nariadenia EÚ o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia prednosť pred zákonmi SR. Takýmto koordinačným nariadením je nariadenie Rady EHS č. 1408/71, ktoré upravuje aj otázky starobného dôchodku. Z článku 7 ods. 2 písm. c) prílohy III. Nariadenia Rady EHS vyplýva, že po vstupe SR a ČR do EÚ sa naďalej uplatňujú pri riešení otázok sociálneho zabezpečenia článku 12, 20 a 33 Zmluvy medzi SR a ČR o sociálnom zabezpečení. V danom prípade teda rozhodujúcou skutočnosťou pre posúdenie rozdelenia dôb zabezpečenia je rozdelenie ČSFR na dva samostatné štáty SR a ČR, ku ktorému došlo od 01.01.1993. Keďže podľa článku 20 ods. 1 Zmluvy medzi SR a ČR o sociálnom zabezpečení doby zabezpečenia získané pred dňom rozdelenia ČSFR sa považujú za doby zabezpečenia toho zmluvného štátu, na ktorého mal zamestnávateľ občana sídlo ku dňu rozdelenia ČSFR, bolo potrebné skúmať sídlo zamestnávateľa navrhovateľa k 31.12.1992. Zo spisového materiálu bolo zrejmé, že k tomuto dátumu bol navrhovateľ zamestnaný u zamestnávateľa Škoda Praha, a.s., so sídlom zamestnávateľa na území ČR. Vzhľadom na to, že k dátumu 31.12.1992 bolo sídlo zamestnávateľa na území ČR, všetky doby zabezpečenia, ktoré získal navrhovateľ pred 01.01.1993, vrátane dôb zamestnania získaných na území SR sa považujú za doby zabezpečenia ČR a dôchodok je za ne príslušná priznať a vyplácať Česká správa sociálneho zabezpečenia, čo napokon vyplynulo aj zo spisového materiálu.

Krajský súd sa stotožnil s argumentom odporkyne, že ak by táto na území SR priznala navrhovateľovi starobný dôchodok aj za doby zabezpečenia získané pred 01.01.1993, teda za doby priznané Českou správou sociálneho zabezpečenia, došlo by v danom prípade k dvojnásobnému zhodnoteniu týchto dôb, čo by bolo jednak v rozpore s koordinačnými nariadeniami EÚ, ako aj samotnou Ústavou SR.

K neaplikovaniu čl. 47 nariadenia Rady EHS č.1408/71 z ktorého vyplýva, že sumu starobného dôchodku bolo potrebné určiť ako teoretickú sumu dôchodku a následne vyplácať dorovnanie starobného dôchodku, krajský súd uviedol, že navrhovateľ nezískal všetky doby poistenia podľa právnych predpisov SR (doby pred 1.1.1993 získal podľa českých právnych predpisov). Navrhovateľ splnil podmienku potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na starobný dôchodok podľa predpisov SR, starobný dôchodok mu bol priznaný podľa čl.46 ods. 1 nariadenia Rady (EHS) a keďže rozhodujúcimi rokmi na určenie priemerného osobného mzdového bodu boli roky 1993 až 2006 nebolo možné aplikovať čl. 47 nariadenia.

Záverom poukázal na to, že v súčasnej dobe slovenská legislatíva neobsahuje právnu úpravu priznávania tzv. vyrovnávacích príspevkov, a preto odporkyňa nemá oprávnenie rozhodnúť o dorovnaní starobného dôchodku navrhovateľa.

Proti potvrdzujúcemu rozsudku krajského súdu podal navrhovateľ včas odvolanie, v ktorom namietal, že preskúvanými rozhodnutiami došlo u neho k diskriminácii z dôvodu, že samotná zmluva medzi SR a ČR týkajúca sa úpravy vyplácania starobného dôchodku po rozdelení ČSFR znevýhodňuje občanov SR. Namietal nezohľadnenie dôb dôchodkového poistenia získaných po rozdelení ČSFR Českou správou sociálneho zabezpečenia. Ďalej uviedol, že Česká správa sociálneho zabezpečenia mu uznala obdobie od

18 do 20 rokov na 80% a od 24 rokov 0%. Žiadal vykonanie teoretického výpočtu starobného dôchodku a jeho doplatenie od 19.05.2017 vrátane úrokov z omeškania.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu navrhovateľa zo dňa 15.04.2015 uviedla, že priznaním starobného dôchodku aj za doby dôchodkového poistenia získané pred 1. januárom 1993 by došlo k dvojnásobnému zhodnoteniu týchto dôb.

Poukázala na ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej je právo na užívanie práv zaručených Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd bez diskriminácie porušené len vtedy, ak štáty bez objektívneho a rozumného ospravedlnenia zaobchádzajú odlišne s osobami v analogických situáciách alebo nezaobchádzajú odlišne s osobami, ktorých situácie sa citeľne líšia. Záverom navrhla, aby odvolací súd napadnutý rozsudok potvrdil.

V doplnujúcom stanovisku zo dňa 15.05.2016 navrhovateľ nesúhlasil s vyjadrením odporkyne o rovnakom zaobchádzaní v obdobných prípadoch, pričom vyjadril vedomosť o iných starobných dôchodcoch, ktorým bol priznaný starobný dôchodok v plnej výške. Poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 9So/200/2010 z 30.01.2011, z ktorého vyplynulo, že poistenie získané do 31.12.1992 za existencie spoločného štátu na území ČR nemožno považovať len za dobu odpracovanú v cudzine. Osobitne poukázal na novú právnu úpravu zák. č. 461/2003 Z.z., ktorý bol doplnený o tzv. vyrovnávací príplatok. Tento však možno priznať len od 01.01.2016. Vyslovil názor, že pokiaľ súčet starobných dôchodkov priznaných v ČR a v SR nedosahuje sumu starobného dôchodku, ktorá by navrhovateľovi patrila, ak by sa pre výšku starobného dôchodku započítali všetky doby dôchodkového poistenia, starobný dôchodok má byť odporkyňou priznaný vo výške, ktorý sa rovná rozdielu medzi týmto fiktívnym dôchodkom a tým, ktorý bol navrhovateľovi priznaný v ČR.

V ďalšom podaní zo dňa 30.08.2016 navrhovateľ okrem iného poukázal na rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X R. z 09.06.2016, v ktorom namietal chybný výpočet dôchodku za obdobie po nadobudnutí dôchodku od 19.5.2007 do 31.12.2007 a pripojil aj kópiu ďalšieho rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X - R. z 8. júla 2016 o priznaní vyrovnávacieho príspevku od 1.1.2016, voči ktorému tiež vzniesol námietky týkajúce sa najmä nezapočítania doby poistenia od 05.08.1965 do 31.08.1965, obdobie od 15.10.1972 do 30.11.1972 kedy si aktívne hľadal prácu, nesprávne uvedený osobný vymeriavací základ v sume 235 200 Sk namiesto 235 448 Sk za rok 1995 a nesprávny výpočet teoretickej výšky starobného dôchodku. Ďalej namietal nesprávne uvedený osobný vymeriavací základ za obdobie od 11.11.1999 do 31.12.1999 a od 01.01.2000 do 12.05.2000, ktorý v súčte predstavuje 179 588 Sk, avšak správne má súčet osobných vymeriavacích základov za tieto dve obdobia predstavovať 248 091,22 Sk, pričom na podporu tohto tvrdenia predložil Uznesenie Krajského súdu v Nitre sp. zn. 6Co/15/2012-1148 zo dňa 14.12.2012.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako odvolací súd (§ 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu a z dôvodov uvedených v odvolaní podľa § 212 subsidiárne § 246c ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (v texte rozsudku tiež „O.s.p.“) a s prihliadnutím na ustanovenie § 492 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok. Po zistení, že odvolanie bolo podané oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 204 ods. 1 O.s.p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému je podľa ustanovenia § 201 v spoj. s ust. § 250s veta druhá O.s.p. odvolanie prípustné, bez nariadenia pojednávania (§ 250ja ods. 2 v spoj. s § 250l ods. 2 O.s.p.) jednomyseľne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch) dospel k záveru, že doteraz zistený skutkový stav neobstojí, pretože sú tu ďalšie skutočnosti alebo iné dôkazy, ktoré doteraz neboli uplatnené a účastník konania ich bez svojej viny nemohol označiť alebo predložiť do rozhodnutia súdu prvého stupňa (§ 205 ods. 2 písm. e) v spojení s § 205a ods. 1 písm. d) a § 250l ods. 2 O.s.p.), a preto postupom podľa § 221 ods. 2 v spoj. s § 250l ods. 2 a § 246c ods. 1 O.s.p. rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu späť na ďalšie konanie v zmysle nasledujúcich záverov.

V predmetnej veci odvolací súd, vzhľadom na požiadavku navrhovateľa o doplatenie sumy starobného dôchodku za sporné obdobie (od priznania starobného dôchodku ku dňu priznania vyrovnávacieho

príplatku), ako aj ďalšie námietky uplatnené pred odvolacím súdom, ktoré sa však vzťahujú na rozhodnutia odporkyne, ktoré neboli podrobené preskúmaniu zákonnosti v konaní pred krajským súdom, považoval za potrebné posúdiť zákonnosť aj ostatných rozhodnutí odporkyne označených navrhovateľom t. j. rozhodnutie č. č. XXX XXX XXXX X R. z 09.06.2016 a rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X - R. z 8. júla 2016 o priznaní vyrovnávacieho príplatku.

V tejto súvislosti odvolací súd považuje za potrebné poukázať na princíp dvojinštančnosti konania spočívajúci v tom, že každá skutková a právna otázka, ktorá je v prejednávanej veci rozhodujúca, musí byť predmetom posúdenia súdu nielen súdom prvého stupňa, ale aj odvolacieho súdu. Čo sa týka právneho posúdenia veci, konkrétne je tento princíp premietnutý do ustanovenia § 213 ods. 2 O.s.p., ktorého podstatou je zamedzenie vydávania prekvapivých rozhodnutí odvolacími súdmi, t.j. rozhodnutí vydávaných na základe takých ustanovení, ktorými sa súd prvého stupňa nezaoberal a ku ktorým sa účastníci konania nemali možnosť vyjadriť. Princíp dvojinštančnosti je v otázke zisťovania skutkového stavu vyjadrený v ustanoveniach § 213 ods. 3 až 7 O.s.p. a ustanovení § 214 O.s.p. Odvolací súd je vo vzťahu k preskúmaným rozhodnutiam súdu prvého stupňa súdom s plnou jurisdikciou - je oprávnený rozhodnutie súdu prvého stupňa potvrdiť, zmeniť alebo zrušiť bez ohľadu na to, ako to navrhujú účastníci v nimi podanom odvolaní (§ 212 ods. 4 O.s.p. v spojení s § 219 až 221 O.s.p.).

Preto pokiaľ ide o nové rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X R. z 09.06.2016 a č. XXX XXX XXXX X - R. z 8. júla 2016 o priznaní vyrovnávacieho príplatku, odvolací súd ich nemohol v záujme zachovania princípu dvojinštančnosti (ako aj z dôvodu, že od záveru o zákonnosti týchto rozhodnutí závisí rozhodnutie odvolacieho súdu o rozhodnutiach odporkyne zo dňa 19.08.2014 č. XXX XXX XXXX X - R., č. XXX XXX XXXX X - R., a č. XXX XXX XXXX X - R.) preskúmať.

V zmysle rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Obdo V 3/2011 zo dňa 01.03.2012 o porušení zásady dvojinštančnosti konania ide aj vtedy, ak odvolací súd rozhodol o inom predmete konania, než o ktorom rozhodol súd prvého stupňa, ak sú skutkové a právne predpoklady oboch uplatnených nárokov aspoň čiastočne odlišné, a nejde iba o odlišnú formuláciu žalobného návrhu.

Z uvedených dôvodov (vzhľadom na súvislosť neprávoplatných rozhodnutí o nároku na starobný dôchodok a následných rozhodnutí vrátane rozhodnutia o vyrovnávacom príplatku) tieto možno preskúmať len vo vzájomnej spojitosti, preto odvolací súd považoval za potrebné napadnutý rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie podľa ust. § 221 ods. 1 písm. h) O.s.p., pričom jeho úlohou bude preskúmať zákonnosť doposiaľ neprávoplatných rozhodnutí o nároku navrhovateľa na starobný dôchodok v intenciách podaných námietok ako aj v kontexte rozhodnutia o priznaní vyrovnávacieho príplatku podľa novej právnej úpravy (ust. § 69b zákona č. 461/2003 Z. z. zohľadňujúcej nároky poistencov, ktorí získali dobu poistenia /zabezpečenia na účely dôchodkových nárokov podľa právnych predpisov účinných pred 1.januárom 1993 t.j. za existencie ČSFR, na rovnaké podmienky pre všetkých poistencov, ktorí boli občanmi bývalej ČSFR).

Odvolací súd tiež poukazuje na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9So/124/2013 z 25.02.2015 v obdobnej právnej veci. Z jeho obsahu vyplýva, že okolnosť, že dňom 1. januára 1993 došlo k rozdeleniu ČSFR, nemôže byť účastníkovi konania ako občanovi bývalej ČSFR a teraz občanovi Slovenskej republiky na ujmu. Slovenská republika je právnym nástupcom ČSFR.

Poistenie získané do 31.decembra 1992 za existencie spoločného štátu na území Českej republiky preto nemožno považovať len za dobu odpracovanú v cudzine na účely čl. 46 Nariadenia a z toho dôvodu nie je možné s takými občanmi zaobchádzať inak ako s občanmi, ktorých zamestnávateľia mali za existencie spoločného štátu do 31.decembra 1992 sídlo na území Slovenskej republiky. Taký postup by podľa názoru odvolacieho súdu bol v rozpore s čl. 12 a čl. 39 ods. I Ústavy SR č. 460/1992 Zb. Na tom nič nemení okolnosť, že zo žiadneho právneho predpisu zatiaľ nevyplýva povinnosť odporkyne priznať a vyplácať takej osobe dorovnanie rozdielu medzi výškou dôchodku, na ktorý by mala nárok v Slovenskej republike ku dňu dovŕšenia dôchodkového veku a výškou dôchodku, na ktorý má k tomuto dňu nárok v Českej republike.

Najvyšší súd v uvedenej veci poukázal na to, že Slovenská republika je jedným z dvoch nástupníckych štátov Českej a Slovenskej Federatívnej republiky ako jedného štátu a teda v prípade zamestnania na území ČSFR u zamestnávateľa, ktorý mal sídlo na území ČSFR, nejde o klasické zamestnanie v cudzine (inom členskom štáte Európskej únie). Do 31.12.1992 sa doby zamestnania na území Českej republiky i na území Slovenskej republiky ako členských štátov československej federácie hodnotilo jednotne ako zamestnanie v tom istom štáte (naposledy podľa zákona č. 100/1988 Zb.).

Z hľadiska čl. 39 ods. 1 Ústavy zamestnanie v Českej republike je možné považovať za zamestnanie v cudzine až po 31.12.1992, resp. po 30.04.2004 za zamestnanie v inom členskom štáte únie. Z toho pohľadu je potrebné nazerať aj na starobný dôchodok, priznaný podľa nariadenia a čl. 20 zmluvy o sociálnom zabezpečení tak, že v intenciách uplatnených ustanovení nariadenia a zmluvy ide iba o nárok na základnú výšku starobného dôchodku v každom z uvedených dvoch nástupníckych štátov ČSFR.

V prípade, že takto určená základná výška dôchodkov ku dňu vzniku nároku na dôchodok v ich súčte po prepočítaní kurzu mien oboch štátov nedosahuje výšku, ktorá by navrhovateľovi patrila, ak by sa pre výšku jeho starobného dôchodku započítali nielen všetky doby dôchodkového poistenia získané tak na území Slovenskej republiky ako aj na území Českej republiky (pred 01.01.1992), ale aj všetky priemerné príspevky od 01.01.1984 do 31.12.1992 (resp. pri použití § 63 ods.7 zákona č. 461/2003 Z. z. aj pred 01.01.1984), potom tento dôchodok musí byť priznaný v sume, rovnajúcej sa rozdielu medzi výškou starobného dôchodku, priznaného Českou správou sociálneho zabezpečenia, a takou výškou dôchodku, ktorá by navrhovateľovi patrila, ak by mu všetky doby poistenia a príspevky do 31.12.1992 bolo hodnotené podľa slovenských právnych predpisov.

Súd pripomenul, že okolnosť, že zák. č. 461/2003 Z.z. ani iný právny predpis taký postup (v čase vydania preskúmaných rozhodnutí právna úprava nepoznala vyrovnávací príplatok) doteraz priamo neupravujú, je z hľadiska nároku navrhovateľa na primerané zabezpečenie v starobe nepodstatná; ak taká úprava chýba, resp. je neúplná, lebo zákonodarca pri tvorbe právneho predpisu opomenul možné dopady výpočtu dôchodkov podľa medzinárodnej zmluvy, resp. pokiaľ nereagoval na také dopady, potom pri posudzovaní dôchodkových nárokov navrhovateľa treba vychádzať priamo z čl. 12 a čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako základného zákona Slovenskej republiky. K podobnému záveru dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky aj v rozhodnutí pod sp. zn. 1So/66/2013 zo dňa 19.01.2016, kedy postup odporkyne nezohľadňujúci tieto skutočnosti považoval za diskriminujúci.

Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť napadnutý rozsudok krajského súdu, nezaoberal sa odvolací súd ďalšími námietkami navrhovateľa uvedenými v odvolaní.

Podľa § 224 ods. 3 O.s.p ak odvolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie, rozhodne o náhrade trov súd prvého stupňa v novom rozhodnutí o veci.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu opravný prostriedok nie je prípustný.